

5. वृक्षाः

अभ्यासः

प्रश्न 1. वचनानुसारं रिक्तस्थानानि पूरयत- (वचनानुसार रिक्त स्थान भरिए-)

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
यथा-	वनम्	वने	वनानि
		जले	
	बिम्बम्		
यथा-	वृक्षम्	वृक्षौ	वृक्षान्
			पवनान्
		जनौ	

उत्तरः

जलम्		जलानि	पवनम्	पवनौ	
.....	बिम्बे	बिम्बानि	जनम्		जनान्

प्रश्न 2. कोष्ठकेषु प्रदत्तशब्देषु उपयुक्तविभक्तिं योजयित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत- (कोष्ठक में दिए गए शब्दों में उचित विभक्ति लगाकर रिक्तस्थान भरिए-)

यथा-अहं रोटिकां खादामि। (रोटिका)
(क) त्वं पिबसि। (जल)
(ख) छात्रः पश्यति। (दूरदर्शन)
(ग) वृक्षाः पिबन्ति। (पवन)
(घ) ताः लिखन्ति। (कथा)
(ङ) आवाम् गच्छावः। (जन्तुशाला)

उत्तरः

(क) जलम्
(ख) दूरदर्शनम्
(ग) पवनम्

- (घ) कथां
(ङ) जन्तुशालाम्

प्रश्न 3. अधोलिखितेषु वाक्येषु कर्तृपदानि चिनुत- (निम्नलिखित वाक्यों में कर्ता पद चुनिए-)

- (क) वृक्षाः नभः शिरस्सु वहन्ति।
(ख) विहगाः वृक्षेषु कूजन्ति।
(ग) पयोदर्पणे वृक्षाः स्वप्रतिबिम्बं पश्यन्ति।
(घ) कृषकः अन्नानि उत्पादयति।
(ङ) सरोवरे मत्स्याः सन्ति।

उत्तरः

- (क) वृक्षाः
(ख) विहगाः
(ग) वृक्षाः
(घ) कृषकः
(ङ) मत्स्याः

प्रश्न 4. प्रश्नानामुत्तराणि लिखत- (प्रश्नों के उत्तर लिखिए-)

- (क) वृक्षाः कैः पातालं स्पृशन्ति?
(ख) वृक्षाः किं रचयन्ति?
(ग) विहगाः कुत्र आसीनाः।
(घ) कौतुकेन वृक्षाः किं पश्यन्ति?

उत्तरः

- (क) वृक्षाः पादैः पातालं स्पृशन्ति।
(ख) वृक्षाः वनं रचयन्ति।
(ग) विहगाः शाखादोलासीनाः। अथवा विहगाः शाखादोलायाम् आसीनाः।
(घ) वृक्षाः कौतुकेन स्वप्रतिबिम्बम् पश्यन्ति।

प्रश्न 5. समुचितैः पदैः रिक्तस्थानानि पूरयत- (उचित पदों से रिक्त स्थान भरिए-)

विभक्तिः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	गजः अश्वः	गजौ	गजाः
द्वितीया	सूर्यम्	सूर्यौ	सूर्यान् चन्द्रान्
तृतीया	विडालेन	विडालाभ्याम् मण्डूकाभ्याम्	विडालैः
चतुर्थी	सर्पाय	वानराभ्याम्	सर्पेभ्यः
पञ्चमी	मोदकात्		
षष्ठी	जनस्य	जनयोः	वृक्षेभ्यः जनानाम्
सप्तमी	शिक्षके		शुकानाम् शिक्षकेषु
सम्बोधनम्	हे बालक! हे नर्तक!	मयूरयोः हे बालकौ!	हे बालकाः

उत्तरः

विभक्तिः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा		अश्वौ	अश्वाः
द्वितीया	चन्द्रम्	चन्द्रौ	
तृतीया	मण्डूकेन		मण्डूकैः
चतुर्थी		सर्पाभ्याम्	
पञ्चमी	वानराय		वानरेभ्यः
षष्ठी	वृक्षात्	मोदकाभ्याम्	मोदकेभ्यः
सप्तमी	शुकस्य	वृक्षाभ्याम्	
सम्बोधनम्	मयूरे हे	शुकयोः शिक्षकयोः	
		मयूरेषु हे नर्तकौ!	मयूरेषु हे नर्तकाः!

प्रश्न 6. भिन्नप्रकृतिकं पदं चिनुत- (भिन्न प्रकृति वाला पद चुनिए-)

- (क) गङ्गा, लता, यमुना, नर्मदा।
- (ख) उद्यानम्, कुसुमम्, फलम्, चित्रम्।
- (ग) लेखनी, तूलिका, चटका, पाठशाला।
- (घ) आम्रम्, कदलीफलम्, मोदकम्, नारङ्गम्।

उत्तर:

- (क) लता
- (ख) चित्रम्
- (ग) चटका
- (घ) मोदकम्